

ELUKAAR

DETSEMBER 2016

Nr. 10 (190)

Ilon Wiklandi joonistused.

Väike, aga tubli!

Vormsi, 93 ruutkilomeetri suurune saar Läänemeres, inimesed elavad peal, toimetavad ja töötavad. Neid inimesi on kirjade järgi 400 ringis, ent talvitujaid on üle poole vähem. Kirik, kool ja kõrts – kõik on olemas. Ja veel palju muudki: perearst, kiirabi, põhikool-lasteaed, päästeteenistus, sidekontor, pood, raamatukogu, tegutsevad Vormsi Talumuuseum, rahvatantsurühm, hiu kandle talharpa mängijad, metsaühistu, jahiselts, MTÜ Saxby linnak, MTÜ Vormsi Veri (tegeleb saare ajaloo uurimisega, ilmunud on juba 3 raamatut), MTÜ Vormsi Käsitööselts, Vormsi Pensionäride Seltsing, suuremates külates tegutsevad külaseltsid. Nii palju tegusid mahub meie väikese saare peale!

Vormsi Käsitööselts on tegutsenud edukalt juba üle paarikümne aasta. Seltsis tegeldakse usinalt Rannarootsi algupärase käsitöö uurimisega ja muidugi ka uute esemete valmistamisega. 70% Pensionäride Seltsingu liikmetest loövad kaasa Käsitööseltsis. Pensionäride Seltsing loodi 2010. aasta detsembris, et toetada oma liikmete sotsiaalarengut, edendada kultuuri, haridust, tervist, füüsilist ja vaimset heaolu. Koostöö aluseks on seltsitegevus, arvestades kohalikke võimalusi ja vajadusi. Koos käiakse igal teisel teisipäeval, et enamik võtab osa Käsitööseltsi tegevusest, siis saadakse kokku 4 korda kuus. Kohvitassi taga tähistatakse tähtpäevi, vesteldakse, vahetatakse mõtteid. Eakate elu-olu parandamiseks tehakse ettepanekuid valla juhtkonnale,

leidmaks võimaluse korral ühiseid lahendusi.

Et Käsitööseltsi, Pensionäride Seltsingu ja Põhikooli käsitöötunnid toimuvad ühistes ruumides, saab töödele-tegemistele kohe hinnang antud. Vormsi Põhikooli õpilased valmistavad kooli lõpetamisel endale ise rahvariided, vaid seeliku kudumine on käsitööõpetaja õlgadel. Käsitööselts ja Pensionäride Seltsing korraldavad igal aastal saarel ühise käsitöö näitus-müügi, korraldatakse ka muid näitusi, nagu kaltsuvaipade näitus, vanade postkaartide näitus ja palju muud. Igal aastal võtab Vormsi Käsitööselts osa Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu korraldatavast Mardilaadast Saku Suurhallis. Sellel aastal omistati Vormsi käsitöömeistritele tiitel „Parim väljapanek Mardilaadal 2016“.

Vormsi pensionärid on ka suured aiandushuvilised, erilist huvi pakub maitseainete kasvatamine – puhas loodus on ju käepärast. Valla kaasabil korraldatakse ekskursioone aianditesse, aiandustaludesse. Ekskursioonidele viib ka kultuurihuvi – viimase suve elamus oli Keila-Joa lossi külastamine ja rippsiildade kontserdi kuulamine. Ja muidugi iga-aastane Mardilaada külastamine. Oma üritustele kutsume kaasa kõiki vormsilasi – kuidas muidu areneks elu ja püsiks huvi uute ettevõtmiste vastu!

**Vormsi Pensionäride Seltsingu nimel
Helle RINNAK**

Vormsi käsitöö.

Meie jõulud

Imelikult ruttu jõuab jõuluaeg kätte. Mis asi see küll ometi on! Detsembrikuu möödub nagu üks hingetõmme, kiirus kihutab tagant ja äkki on sees tunne, et kõik poolelioletavad tööd tuleb kindlasti ära lõpetada. Kas sellepärast, et ees on jõulud ja jõuludele tahame vastu minna kohustustevabalt, kerge ja puhta südamega? Et jõuluõhtul oleksime rahulikus pidumeeolus, hinges teadmine, et pärast jõule ja uuel aastal alustame puhtalt lehelt. Ju vist! Aasta lõpetame vaiksete ja rahulike jõulupühadega, vana aasta saadame ära ning uue võtame vastu mürtsu ja tralliga. Nii on see ikka olnud, ja tore, et see on nii olnud! Traditsioonid on need, mis oma püsiväärtustega sündmustele kaalu ja hingesoojust annavad. Täna Erikaare mäletustenukas kõneleb Erna Kask oma lapsepõlve jõuludest, mis oma kenade traditsioonidega tänaseni ilusa mälestusena mees. Ajad on muutunud, muutunud oleme ka meie, ent arvan, et ka iga tänane vanaema ja vanaisa või ema ja isa soovivad oma hinges, et nende lapselapsed ja lapsed oma jõuludest niisama kehtvad mälestused kaasa saavad. Selleks aitavad kindlasti kaasa ilusad traditsioonid, mis just ja ainult jõuluaega mahuvad.

Tore on, kui juurde tuleb ka uusi, häid traditsioone. Nii näiteks oli ju enamikule meist advendiaja tähistamine küllaltki võõras ja tundmatu tava. Tänaoleks oleme adventi omaks võtnud ja naudime väga detsembrikuseid jõulutuledes säravaid tänavaid ning uhketes ehetes jõulukuuski, vaatame hämmeldusega ülirohkeid jõulukontsertide kuulutusi ja läheme ärevile, et paljudele neist, millest osa tahaksime saada, me lihtsalt ei jõua minna. Sest, nagu öeldud, kiire on ju! Ent ees ootavad pidupäevad saavad nende najal meis ilusa eelhäälestuse.

Armastame rõhutada, et ajad on uued ja et kunagi pole elu nii kiiresti muutunud, kui just nüüd. Ju see nii on. Ent sellega koos tundub, et kõige uue ja muutuva ihaluses hakkame tihtheale unustama või koguni lõhkuma vana ja head, millel elu iidseid aegu püsinud. Ja ohvriks tuuakse ka traditsioonid. Hiljaaegu avaldas Vikerraadios üks noormees imestust, et miks küll oodatakse ikka ja jälle valgeid jõule, mis need jõulud siis ikka ära ei ole – istume kodus ja sööme verivorsti, ükskõik, mis seal väljas on, lumi või pori! Valgeid jõule ei

saa muidugi kuidagi traditsioonide alla liigitada, ent see mõtteavaldus kõneles suhtumisest, mis ei näe jõuludes midagi hingeülendavat, meie põhjamaale igiomaast, mil ilusad puhtad lumehanged annavad talvistele pühadele juurde just meie jõuludele omast jõulutunnet. Just jõulutunne on see, miks jõule on ikka oodatud.

Ja veel. Iga päev kuuleme raadiost hukkamõistvaid ütlusi nn jõulueelsest otustallist, kinkidele mõtlemisest ja kinkide ostmisest. Tõepoolest, kui jõulukinkide ostmine on kellelegi muutunud rängaks ja rahakotti tõeliselt raputavaks kohustuseks, siis on asi tõesti hull. Aga ma ei taha uskuda, et eesti inimesed on lõplikult minetanud oma kunagise talupojatarkuse ja ostuhulluses end raskesse seisu viivad. Jõulude juurde kuuluvad ju ikka üksteisele tehtavad pisikingitused, just nimelt pisikingitused. Et jõuluvana lastele kingitusi toob, selle vastu ei tõsta vist küll keegi häält. Milleks siis muidu päkapikud ja jõuluvana olemas on! Aga läheb ju ka täiskasvanu süda soojaks, kui lähedased teda väikese kingitusega mees peavad. Minu kodust jõulupuud oli aastaid kaunistamas imearmas kirju linnuke, mis kinkija enda tehtud ja mis ikka ja jälle mulle tänaseks meie hulgast lahkunud kinkijat meenutas. Tean üht peret, kellel on aastaid olnud tavaks kinkida üksteisele jõuludeks üks kaunis jõuluehe, millel kaasas hea jõulusoov ja kinkija nimi. Nii saab selle pere iga täiskasvanu liige oma koju igal aastal kolm uut kaunist jõuluehet senistele lisaks kuuske kaunistama ja kinkijaid meenutama. Kunagi võiks neist uhke ja omanäolise kinginäituse korraldada! Nendetaolised väikesed kingitused ei peaks küll kelleski ostustressi tekitama! Ja veel: ärgem unustagem sedagi, et jõuluvana kotis on peidus ka kinkija rõõm, mis vahel kingisaaja rõõmest suuremgi veel!

Niisiis - teeme ikka oma lähedastele pisikesi ja südamlikke jõulukingitusi, neis kõigis on kaasas suur jõulurõõm. Ei ole ju meie kodune jõulupidu ainult verivorsti söömine (kole mõeldagi!), vaid ikka üksteisest rõõmu tundmine ja üksteisele rõõmu tegemine. Kokku annab see kauni jõulutunde, mida aastaid endas mälestusena kaasas kanname.

Ilusaid jõule!

Ene VEIPER

SOTSIAALMINISTEERIUMIS

Toitumise ja liikumise roheline raamat

Toitumise ja liikumise roheline raamat on olemuselt aruteludokument, kus kirjeldatakse vähesest liikumisest, tasakaalustamata toitumisest ning liigsest kehakaalust tingitud probleeme. Lisaks tuuakse rohelises raamatus välja nende probleemide lahendamiseks võimalikke tegevussuundi. Üldine eesmärk on pakkuda lahendusi, kuidas suurendada terve elukaare vältel regulaarset liikumisharrastusega tegelemist, muuta toitumine tasakaalustatumaks ning vähendada seeläbi tasakaalustamata toitumisest, vähesest liikumisest ja ülemäärasest kehakaalust tingitud terviseprobleeme. Toitumise ja liikumise rohelise raamatu koostamist alustati 2014. aasta kevadel, mil Sotsiaalministeerium kutsus kokku nõuandva töörühma.

Ülekaalu tekitab liigne energia tarbimine ja vähene liikumine.

Peamine ülekaalu põhjus on toiduga saadav üleliigne energia. See tähendab, et toiduga saadakse rohkem energiat, kui keha suudab kulutada. Selle üks põhjusi on kestev ning liigne madala toiteväärtuse ja suure energiasaldusega toidu tarbimine.

Lisaks on oluline riskitegur vähene liikumine. See suurendab riski haigestuda erinevatesse mittenakkushaigustesse, nagu südame-veresoonkonna haigused, II tüüpi diabeet, rinna- ja käärsoolevähk, ning võib seeläbi lühendada inimeste eluiga. Seega aitab regulaarne liikumine nimetatud haigusi ennetada ja liigset kehakaalu vähendada.

Milline on olukord Eestis?

Eestis on iga teine täiskasvanu ja vähemalt üks kolmest 6-13-aastasest lapsest ülekaaluline või rasvunud ning nende osakaal on kasvanud iga aastaga. Kui 16–24-aastaste puhul on ülekaalulisi ja rasvunuid kokku 21,9%, siis 55–64-aastaste vanuserühmas on lausa 70,5% elanikest liigse kehakaaluga. Juhul kui olukorra parandamiseks midagi ette ei võeta, siis Maailma

Terviseorganisatsiooni (WHO) prognoosi kohaselt on 2025. aastaks 62% Eesti elanikest ülekaalulised ja umbes kolmandik rasvunud. Euroopa riikide hulgas ei ole Eesti ülekaaluliste inimeste poolest küll esirinnas, kuid paistab siiski silma selle poolest, et meil on üks suurim rasvunud inimeste osakaal.

WHO soovitatav lastel liikuda 60 min päevas ning täiskasvanutel viiel päeval nädalas 30 minutit. Eestis liigub soovitusliku sagedusega vaid 14,5% Eesti täiskasvanutest ja ainult 16,4% lastest.

Kuidas edendada eakate tasakaalustatud toitumist ja regulaarset liikumist?

Eakate toitumist mõjutavad peamiselt tervises seisund ja eluviis. Haigused, mis enim mõjutavad eakate toitumist, on südame-veresoonkonna haigused, diabeet, osteoporoos ja vähkkasvajad. Vanemas eas aitab nii kehalise tervise kui vaimse heaolunde säilitamisele kaasa regulaarne liikumine. Eakohane aktiivne liikumine suurendab hakkamasaamist igapäevatoimetustega ja iseseisvat toimetulekut

Tervetele eakatele on üldiselt samasugused nõuanded liikumiseks nagu kogu täiskasvanud elanikkonnale. Üle 65 aasta vanustele on soovitatav liikuda iga nädal vähemalt 150 minutit keskmise intensiivsusega või vähemalt 75 minutit kõrge intensiivsusega. Tegevuse ühekordne kestus peaks olema vähemalt 10 minutit. Vähenenud liikumisvõimega vanemaealistel on soovitatav liikuda vähemalt kolmel päeval nädalas – see aitab säilitada kehalist võimekust ja kukkumiste vältimiseks vajalikku tasakaalu. Kui tervislikel põhjustel ei ole võimalik eelnevaid soovitusi täita, peaksid vanemaealised olema kehaliselt aktiivsed vastavalt oma tervislikule seisundile.

Toitumise ja liikumise rohelise raamatu tööversioonis on välja pakutud mitmeid meetmeid, kuidas edendada

eakate tasakaalustatud toitumist ja liikumist. Ühena saab välja tuua eakate toitumis- ja liikumisnõustamise kvaliteedi ning kättesaadavuse parandamise esmatasandi tervishoius (perearsti- ja öepoolne nõustamine). Lisaks tuleks eakatele tagada teave tasakaalustatud toitumisest ning liikumisest ja sellest tulenevast tervisekasust (juhendid, materjalid, kodused liikumiskavad, mida levitatakse näiteks perearstikeskustes). Toitumise osas on oluline ka kohalike omavalitsuste poolne võrdsete võimaluste tagamine toidu koju toimetamisel (koduteenuse osana) ning toiduainetööstuse poolne kergelt avatavate toodete ja väikepakendite arendamine. Liikumise soodustamiseks võiks luua juhendatud liikumisharrastusgruppe eakate päevakeskustes, rahvamajades või vabaõhutingimustes. Samuti võimaluste loomine, et eakatel oleks soovi korral võimalik laenutada eeltoodud asutustest näiteks kõnnikeppe, suuski jm. Lisaks sellele tuleks eakaid rohkem kaasata tervisespordiüritustesse ning spordiklubid võiksid kaaluda hinnasoodustuste pakkumist eakatele.

Kuigi vananemine võib endaga kaasa tuua probleeme, mis tekitavad toitumisperiranguid ning takistavad harjumuspäraste eluviiside jätkamist, on (ka väga halva tervisega) eakal õigus saada tasakaalustatud, täisväärtuslikku ja maitsvat toitu. Samuti tasub tähtsustada liikumise olulisust – kui tervislik seisund lubab, mõjub igapäevane kasvõi paarkümmend minutit jalutamist tervisele positiivselt.

Sille PIHLAK, rahvatervise osakonna peaspetsialist

Väärikate ülikool Saaremaal

Väärikate ülikool Saaremaal alustas oma kuuendat hooaega ehk 2016./2017. õppeaastal 6.oktoobril. Saaremaa Ühisgümnaasiumi aulas oli istet võtnud loenguprogrammile registreerunud ligi 272 õppurit, kõlas üliõpilashümni Gaudeamus meloodia, tervituskõned Saare maavanemalt Kaido Kaasikult ja Kuressaare linnapealt Madis Kaasikult. Ja siis sai uue õppeaasta avaloenguks sõna Riigikogu liige Urve Tiidus, kes oli oma esitluse pealkirjastanud nii: „Miks Shakespeare uskus inimesi, mitte tähetarku. Mõned mõtted seoses Saaremaa tulevikuiga.“ Uus järjekordne õppeaasta sai avalöögi.

Kui kuus ja pool aastat tagasi hakkasime Väärikate ülikooli ettevalmistamisega pihta, polnud meil mingit teadmist või ettekujutust, kas ja kuipalju õpihimulisi 50+ inimesi Saaremaal leidub. Mõnes Eestimaa suuremas linnas oli ettevõtmisega juba alustatud ja avalikkuse positiivne tähelepanu saavutatud. Mari Suurvälgi TÜ Pärnu Kolledžist alustas Väärikate ülikooli programmiga 2010. aastal, kohe järgnesid Tartu ja Tallinn. Teated Väärikate ülikooli kui vanemaealistele suunatud õppimisvõimaluse kohta levisid mandriit ka Saaremaale ja tekitasid siin ettevõtmisele soodsa pinnase. Meie korraldustoimkond alustas ettevalmistusi Väärikate ülikooli õpigrupi avamiseks aastal 2010, kuid mitmetel põhjustel jõudsimme tegudeni aasta hiljem. Avaloeng TÜ Väärikate ülikooli Saaremaa õppuritele

Loeng on peetud: Urve Tiidus Muhu leiva ja Saaremaa meega.

toimus 13. oktoobril 2011 teemal „Saaremaa kirjarahvast ja nende raamatutest“, lektoriks Tartu Ülikooli professor saarlane Tõnu Kollo. Täna seisuga on TÜ Väärikate ülikoolist saanud suur regionaalne ülikool, mis tegutseb Tartus, Pärnus, Tallinnas, Kuressaares, Türil, Narvas, Valgas, Keilas, väärikaid õppijaid on Eestis kokku juba üle 2000.

Viieaastase toimimise järel on põhjust teha tagasivaade Väärikate ülikooli senisele arenguloole Saare maakonnas. Oma tagasihoidlikkuses lootsid ettevõtmise eestvedajad 2011.aastal, et 25 inimest tuleb igal juhul kokku, ja planeerisime just sellele arvule sobiva klassiruumi Kuressaare Täiskasvanute Gümnaasiumi majas. Õppimisest huvitatute registreerimisel selgus, et huvi on suurem ja vajame hoopis avaramat klassiruumi. Koolil oli võimalik anda Väärikate ülikooli kasutusse 40-kohaline arvutiklass. Üsna pea oli näha, et ka see ruum ei mahuta õpihimulisi 50+ inimesi. Koolipoolse vastutuleku korras oli võimalik hakata loengud korraldama spordisaalis, kuhu loengute toimumise ajaks paigutati toolid. 2011./2012. õppeaastal võttis loengutest osa 105 inimest. Kuuendaks õppeaastaks oli tung Väärikate ülikooli loengutele nii suur, et me ei mahtunud oma Kuressaare Täiskasvanute Gümnaasiumi saali enam ära. Tuli otsida ja leida suurem loenguruum. Oleme väga rõõmsad, et Saaremaa Ühisgümnaasium võttis meid oma pinnale.

Väärikate ülikooli Saaremaa loenguprogrammis on õppeaastal kokku 12 loengut, mis toimuvad neljapäeviti kl 16.00-18.30. Õppurid sõidavad kohale üle Saare- ja Muhumaa, kokku 12st omavalitsusest, kõige rohkem on muidugi kuressaarlasi.

Need õppurid, kes võtavad osa vähemalt üheksast loengust, saavad Tartu Ülikooli tõendi. Kavas on loengud üldharivatel, silmaringi avardavatel ja praktilistel teemadel, nagu tervis, tervislikud eluviisid, loodus, keskkond, inimene, kultuur, ajalugu jms.

Lektoriteks on kaunist üleskutset “Talendid koju” järgides kutsutud Saaremaalt pärit Tartu ülikooli õppejõude, Saaremaaga seotud nn suvesaarlasi ja kohapeal elavaid Tartu ülikooli vilistlasi. Loomulikult ei ole see tingimus rangelt paigas ja erandid on alati võimalikud ning loomulikud. Väga veenev on lektori väide, et „ma pole küll Saaremaaga seotud, kuid ma armastan Saaremaad“.

Väärikate ülikooli algusest saadik on Kuressaares

seni kuulatud 65 teemat 64lt lektorilt, kelleks on olnud akadeemikud, professorid, tuntud inimesed erinevatest eluvaldkondadest.

Seni on vaid üks lektor -Tõnu Kollo- saanud võimaluse esineda väärikate ees kaks korda. Uusi huvitavaid teemasid ja lektoreid on lihtsalt nii palju! Seniste lektorite nimestik on muljetavaldav, märgin siinkohal neist järgmisi: Heidi-Ingrid Maaroo, Reet Linna, Kaja Tampere, Selma Teesalu, Hannes Hanso, Marina-Paula Eberth, Made Torokoff, Siim Kallas, Hendrik Relve, Fred Jüssi, Tiina Jokinen, Tiina Tsatsua, Maimu Berg, Naatan Haamer, David Vseiov jt. Sel õppeaastal esinevad veel näiteks Rene Bürkland ja Rein Einasto. Novembrikuus esines akadeemik Agu Laisk, kes huvitavale ettekandele lisaks mängis saksofoni. Kuulajad olid lummatud! Rohkem on lektorite hulgas mandril elavaid inimesi, kohalikele on esinemisvõimalust vähem antud. Sügissemestri viimase loengu peab Kuressaares elav ajaloolane Bruno Pao, kes räägib teemal „Merekultuuri aasta 2016: merelised kombad ja tavad“.

Väärikate ülikooli ettevõtmisi Saaremaal kajatavad mõlemad kohalikud ajalehed ja kindlasti on see mõjutanud nähtavust kogukonnas. 2015. aastal tunnustati meie Väärikate ülikooli õpiteo tiitliga. Meeleolukad ja emotsionaalsed on kevadised pidulikud lõpuaktused, kus omal kohal sõnavõttud, tervitused, lilled, muusikalised tervitused.

Meie vanemaealised ei ole õppima asumiseks vajanud erilist julgustamist, Väärikate ülikooli programm on Saaremaal oodatud, huvitavate ja sisukate loenguprogrammide ning ettevõtmise hea korralduse tulemusena on selle maine aasta-aastalt tõusnud. Osavõtjatelt suust-suhu informatsiooni edastamine töötab ja nii on kuulajaskond aasta-aastalt kasvanud. Palju on

Vanemaealiste poliitika komisjonis

Vanemaealiste poliitika komisjoni detsembrikoosoleku päevakorras oli kohtumine sotsiaalkaitseministri Kaia Ivaga. Kohtumise eesmärk oli tutvustada uuele ministrile komisjoni liikmeid ning saada hinnangut komisjoni ettepanekule vanemaealiste vabatahtliku töö süsteemseks käimalükkamiseks vabariigis. Kui Eestis on pensioniealiste tööhoive Euroopa Liidus üks suuremaid, siis vabatahtlik töö ei ole vanemaealiste hulgas populaarsust leidnud. Miks? Praxise uurimused on näidanud, et põhjuseks on muuhulgas teadmatus, kus oleks võimalik end rakendada, ja tihtipeale ka oma oskusi ja võimeid alahindav suhtumine, mistõttu ei usuta oma võimesse midagi kasulikku korda saata. Komisjoni esinaine Tiina Tambaum tutvustas ministrile Sotsiaalministeeriumile esitatava ettepaneku põhipunkte.

1. Valida strateegiline partner, kes keskendub vanamaealiste vabatahtliku töö käimalükkamisele ja käigushoidmisele järgmisel kolmel aastal. 2. Planeerida Hasartmängumaksu Nõukogust sihtotstarbeline rahastus a) teavitustööks potentsiaalsete vabatahtlike, potentsiaalsete abivajajate, KOVide ja vabaühenduste seas ning ühiskonnas laiemalt; b) koolituseks vanemaealiste eestvedajatele maakondades. 3. Analüüsida ja planeerida eelarvesse vanemaealiste vabatahtliku tegevuse püsikulude kate maakondades järgmisel kolmel aastal. 4) Tulemusmõõdik: igas maakonnas tegutseb vanemaealiste vabatahtlikku tööd koordineeriv väljaõppinud töötaja, kes on loonud valdade vanemaealiste tegevuse eestvedajate võrgustiku.

Vanemaealiste vabatahtliku töö edendamine kujuneb edaspidi komisjoni töös üheks keskseks tegevusliiniks. Komisjoni järgmine koosolek koguneb tuleval aastal.

Väärikate ülikooli loengul. Ees vasemal Kuressaare linnapea Madis Kallas, teises reas Maie Meius.

neid õppureid, kes loenguprogrammist osa võtnud 2011. aastast alates, mõni võtab vahel aastaks “akadeemilise” puhkuse ja liitub siis taas. Mainekujundamisel on suur tähtsus õppurite positiivsusel ja arvan, et meie sotsiaalne keskkond muutus väärikate tulekul ilusamaks. Lektor Tiina Tsatsua toonitas: suunurgad ikka ülespoole!

Väärikate ülikooli saavad huvilised, kel aastaid 50 ja enam. Ka noored teadmishuvilised on soovinud Väärikate ülikooli loengutest osa võtta, seni polnud see mitmel põhjusel võimalik. Sel sügisel alustas Väärikate ülikooli eestvedaja Maie Meius Õ-ülikooli loenguprogrammiga. Õ-ülikooli loengute lektorid on põhiliselt samad, kes Väärikate ülikoolis, vaid teemasid on sihtgrupele veidi sobivamaks muudetud. Õ-ülikooli loenguprogramm on suunatud peamiselt gümnaasiumiealistele noortele, kuid loengutele on oodatud ka need täiskasvanud, kes tahavad Väärikate ülikooli loenguprogrammist vaid teatud lektoreid ja teemasid kuulata.

TÜ Väärikate ülikooli loenguprogrammi korraldamist alustas Ülikoolide Keskus Saaremaal SA, 2015.aastast aga veab ettevõtmist Oesel Studium MTÜ koos oma sõbralike ja toimekate vabatahtlikega. Väsimuse märke pole ei õppuritel ega ideede puudust korraldajatel!

Maie MEIUS, Oesel Studium MTÜ tegevjuht, Väärikate ülikooli eestvedaja

Olgem aktiivsed!

Sellist nime kannab 2015. aasta maikuus alguse saanud ja 2017. aasta jaanuariga finišisse jõudev projekt, kuhu on kaasatud 4 partnerit kolmest riigist: Eestist, Lätist ja Soomest. Projekti juhib Maailma Tervislike Linnade Läänemere Regiooni Büroo (Soomes), partneritena osalevad Turu Linnavalitsus (Soomes), Riia Linnavalitsus (Läti) ja Pärnu Linnavalitsus.

Eakate osakaal rahvastikus suureneb. Inimeste loomulik soov on olla eakana terve, õnnelik, kellegi jaoks vajalik, ümbritsetud lähedastest sõpradest jne. Täna sed eakad Eestis enese kohta seda väita ei saa. Üksildus, eraldatus, vaesus põhjustavad kibestumist ning tervisehäda.

Projekti raames vahetati kogemusi eakate inimeste kaasamisest vabatahtlike töösse. Põhjamaades on pikaajaline traditsioon ja kogemus eakate kaasamisel vabatahtlikku tegevusse ja aktiivselt ühiskonnaelus osalemisel. Läbi käesoleva projekti oli võimalus õppida sealsetest headest praktikatest, et teadvustada Eesti 60-65+ elanikkonnale, millised on alternatiivsed võimalused jätkata aktiivset elu ka pärast töötamise lõpetamist. Tervetel ja sotsiaalselt aktiivsetel eakatel puudub vajadus käia sageli arsti või sotsiaaltöötaja juures, nad ei ole meditsiini- ja sotsiaalhoolekandesüsteemi jaoks nii kulukad, kui oma muredega üksi jäänud vanainimesed.

Oleme kogukonnakeskus

Veel mõned päevad ja Hiiu Valla Raamatukogul saab tegutsemisest kaks aastat. Pärast 2013. sügisel Hiiumaal toimunud väikest haldusreformi ja 2015. aastast Kärkla linnaraamatukogu ja Kõrgessaare raamatukogu ühisorganisatsioon pole me pööranud selga sellele, mida on teinud meie eelkäijad.

Kevadel tähistasime Kärkla raamatukogu 145. sünnipäeva. See oli tagasihoidlik pidu koos maavanema, volikogu esimehe, vallavanema jt külalistega. Lihtsalt üks tore koosviibimine ja meenutus tordi juures. 145 aastat tööd kogukonna inimeste hulgas on seadnud lati väga kõrgele, soovime taset hoida kogukonna elanikele mitmesuguseid teenuseid pakkudes.

Tahtes laiendada raamatukogu tegevust, avasime suve hakul Kärkla sadamas Sadama raamatukogu. See on sümboolne püüdnud riigil võrreldes kirjandusega. Pakume lugemiseks soome-, rootsi-, vene-, inglisi- ja eestikeelseid raamatuid. Sadama kapteni sõnul läks raamatukogu väga hästi käima ja mereturistidest lugejaid jätkus.

Raamatukogu töö on olnud lähemal sellest, et oleks igapäevane midagi. Inimeste esimene ootus on laenutada (uudis)kirjandust. Tihti küsitakse, kas meil seda või teist raamatut on. Kui ei ole, siis tellime. WEBRIKS-i kaudu saab lugeja olla kursis, kui uued raamatud tulevad. Sisselogides saab kohe reserveerida sobilikud raamatud. Neile lugejatele, kellel on tervislikel põhjustel raske ise kohale tulla, pakume koduteenindust: lugeja saab meile helistada ja tellida raamatut oma koju. Tihti peab raamatukoguhoidja uut lugemist soovitama. Õnneks on meie raamatukogusüsteem RIKS-i nii tark, et ütleb ära, kas raamatut on juba laenutatud või mida võiks järgmiseks lugeda.

Kuid raamatukogu pole ainult teavikute laenutamiseks, vaid on üha enam kujunemas kogukonnakeskuseks, kus saavad kokku erinevad põlvkonnad. Nii on meil välja kirjunenud mitmed huvitavad üritused, mida sooviks sinjuures jagada.

Hiidlased on head kirjutajad. Viimastel aastatel on välja antud mitu hiiu keelt ja kultuuri kajastavat raamatut. Sellel aastal esitlesid oma raamatuid Susanna Veevo (lasteraamat „Suvi saarel“, tegevus toimub Hiiumaal ja põhineb autori enda lapsepõlvemälestustel), Kadri Taperson („Loomade poolt“, loomaõiguslastest ja loomadest, autor on aastaid tegelema loomadega eestkostega) ja Annely Veevo („Võõras“, kogemuslugu multikultuurilisest koolitusest Saksamaal).

Meie üritustel on põhiohk mõistagi kirjandusel. Kevadel tutvustas rännu- ja kirjamees Marko Kaldur täiskasvanutele raamatut „Salapärase Eesti“. Matkamehest kirjanikuna on ta varem avaldanud mitmeid reisiraamatuid Eestist, lasteraamatuid „Valge Tähekiire seiklused“, osalenud ekspeditsioonidel Siberis ja Kaukaasias. Lastele rääkis Kaldur lugusid Valgest Tähekiirest - samojeedi koerast, kes tal ka kaasas oli, ja selgitas, millega tuleb koerapidamisel arvestada. Lapsed said koera paitada. Hiiumaa 1.-5. klassi õpilased kohtusid luuletaja Ilmar Trulliga. Ürituse alguses esitasid Kärkla nukuteatri õpilased etenduse Trulli luuletustest,

Lisaks võib vanemaealistel olla ühiskonnale pakkuda väärt teadmisi ja oskusi.

Koostöös partneritega viidi projekti vältel läbi uuring vanemaealiste vabatahtlikus tegevuses osalemise kohta, pandi kokku eakatele ja neid vabatahtlikuna kaasata soovivatele organisatsioonidele suunatud vabatahtliku tegevuse käsiraamat ja korraldati sotsiaaltöö alal tegutsevatele inimestele ning senioridele endile teemat tutvustavaid seminare. Avatud on spetsiaalne vabatahtlikule vanemaealisele suunatud veebileht <http://50plussvabatahtlik.ee/>, kus on kättesaadavad teemakohane info ja pakkumised vabatahtlikuks tööks eakatele, aga ka juba vabatahtlikuna tegutsevate vanemaealiste lood sellest, miks just see tegevus neid köidab ja mida see neile annab.

Kolme linna ja kolme riigi näitel võib öelda, et eakad osalevad vabatahtlikus tegevuses väga erinevas ulatuses ja mahus. Soomes on eakate seas vabatahtlik tegevus üsna tavapärane, Eestis ja Lätis me alles liigume selles suunas. Läbiviidud uuringu tulemused näitasid, et kõigis projektis osalevates linnades on eakate lemmikvaldkondadeks tegelemine kultuuri- ning spordiga ning teiste eakate ja erivajadustega inimeste abistamine. Samas ei olda just Eestis ja Lätis valmis panustama tegelemisse laste ja noortega.

millele järgnes kirjaniku etteaste. Kahjuks tundus, et Trulli luuletused panid muhelema pigem saalis viibivad täiskasvanud, mitte aga lapsed.

Sügisel tulid meile kirjaniketuuriga külla kirjanikud Tiit Aleksejev ja Holger Kaints, tõlkija Triinu Tamm ja kirjanduskriitik Maire Liivamets. Korraldasime ürituse seekord pubis Wabrik Kärklal, ootuses, et avatud keskkond meelitab kohale rohkem inimesi. Paar nädalat hiljem pakusime maakonna raamatukoguhoidjatele kohtumise tõlkija Anu Saluääre ning Hiiumaa Gümnaasiumi õpilastele Tõnu Õnnepaluga.

Väga populaarsed on raamatukogu reisimuljete õhtud. 2016. a toimus neid neli: "Palverännak Santiago de Compostelasse" (Johanna Veevo rääkis ja näitas pilte oma 750 km pikkusest teekonnast Santiago de Compostelasse, mille ta viie nädalaga läbis), "Töö vabatahtlikuna Ghanas" (Anne-Liis Leht rääkis elust, tööst ja inimestest Ghanas, kus ta veetis neli kuud vabatahtlikuna), Peruus reisimuljeid jagas Marin Vallikivi ja Islandi reisimuljetest rääkis Kadi-Eli Tähiste, kes seal pool aastat vahetusüliõpilasena elas.

Sügisel toimuvad raamatukogupäevad, et tõmmata rohkem tähelepanu raamatukogu tegevusele. Üks populaarsemaid on pimekohting raamatuga. Raamatukoguhoidja koostab 1-3 raamatuga pakid, millele on peale kirjutatud teema. Lugeja valib endale paki ja saab alles kodus pakki avades teada, millised raamatud ta laenutas. See tekitab alati suurt elevust. Tavaliselt kutsume ühel päeval mõne tuntud inimese lugejaid teenindama. Viimati tulid vallavanem Reili Rand ning haridus- ja kultuuriosakonna juhataja Tiia Liibert, Kõrgessaare haruraamatukogus olid teenindajateks nõukogu liikmed Siiri Pielberg ja Elna Pähn.

Esimest korda korraldasime kaks töötuba: šokolaadikarbi meisterdamise töötuba ja jõulukingi-pakendite valmistamine jäätmetest. Lisaks veel erinevad vestlusringid (Rajaleidja keskuses lastevanematele „Lugemine on mõnus! Kuidas tuua last raamatu juurde?“; raamatukogus „Eesti kirjandus“, eakate päevakeskuses "Meri Hiiumaa kirjanike loomingus ja hiidlaste naljades".)

Kõige enam toimub meil raamatukogutunde ja koolitusi lastele ning noortele. Tutvustame neile raamatukogu: näitame, kuidas raamatukogu kasutada, kuidas vajalikke raamatuid leida, kuidas käituda; viime läbi kirjandustunde, loeme lastele ette, tutvustame uusi raamatuid.

Osaleme usinalt vabariiklikes üritustes: a) Nukitsa konkurss (Eesti Lastekirjanduse Keskuse korraldatav lugejaküsitlus lastekirjanduse kohta. Lastehinnangu alusel valitakse populaarseim lastekirjanik ja lasteraamatukunstnik); b) ettelugemisvõistlus, millele eelneb maakondlik ettelugemisvõistlus; c) suvelugemise võistlus, kus võidab see, kes loeb suve jooksul läbi kõige rohkem raamatuid. Parimaid premeeritakse sügise alguses ühe toreda üritusega.

Hiiu Valla Raamatukogu katab üritustega kõik vanusegrupid, Lauka haruraamatukogus toimub suur osa üritusi koolinoortele, Kõrgessaare haruraamatukogu on spetsialiseerunud lasteaiadele ja eakatele - iga

Peamiseks põhjuseks, miks vabatahtliku tegevusega senini ei ole algust tehtud, on vastava informatsiooni puudumine. Kardetakse, et see kõik on liiga keeruline ja ajamahukas ning liiga suurt vastutust nõudev. Üks projekti eesmärke oligi ka vastavate hirmude mahavõtmine, st inimestele informatsiooni jagamine, et vabatahtlikuks olemise aja, sisu ja vastutuse mahu määrab tegelikult vabatahtlik ise. Oluline on enne endale selgeks teha, kui palju aega ning jõudu ollakse valmis panustama, et hiljem sellest tegevusest rõõmu tunda.

Mida võiks vanemaealine vabatahtlik teha? Vastus on lihtne – mida iganes! Vaja on vaid veidi head tahet ja piiridest välja mõtlemist ning vaatamist. Et kõige enam usaldavad eakad inimesed just teist vanemaealist, siis võiksid tegusad ja tragid seeniorid olla abiks teistele eakatele näiteks seltsidaamina, tuua koju posti või aidata kodustes töodes, aga miks mitte ka koos teatris või muuseumis käia või lihtsalt ilusal suveõhtul pargis jalutada. Teinekord tahab eakas lihtsalt kellegagi vestelda ning mõtteid vahetada. Võib ju mõelda, et mis see rääkimine ja teise inimese kuulamine ikka on, aga sageli on vanemaealisel inimesel kõige enam puudu just kannatlikust ja usaldusväärsest vestluspartnerist. Näiteks Riias käivitati projekti raames just sellise mure leevendamiseks usaldustelefon eakatele. Telefonile vastavad eakatest vabatahtlikud, kes kuulavad helistajate mured ära ja vajadusel aitavad neid suunata sotsiaaltöötaja või muu abistava organisatsiooni

raamatukogu eristub teistest.

Kõrgessaare haruraamatukogu asub koos noortekeskusega vanas mõisahoones. Tänu sellele on seal olnud mitmeid üritusi, kus eakad andsid noortele edasi teadmisi ja noored jälle omapoolset värskest. Kokku olid põimitud käsitöö ja kirjandus. Samal ajal kui naised tegid tekstiili- ja paberitöid, valmistasid vastlavurre, viltisid, punusid kaltsuvaipasid, meisterdasid jõuluhteid või presenteerisid noortele hoidiseid, rääkis

Väljapanek Kõrgessaare haruraamatukogus.

Jõulurõõmu kogu perele

Vanurite Eneseabi- ja Nõustamisühingu heategevuslik projekt „Orbude toetuseks“ on igal aastal oma hoolealused jõulude eel Poska tänava jõuluheates majja jõuluvanaga kohtuma ning jõulumeeleolusse sisse elama kutsunud. Et päris mitmed lapsed on juba koolieast välja kasvanud, on vahepeal kutsutud projektiga liituma mitu uut peret, st mitu vanaema/ vanaisa koos oma lapselastega, ja nii oli ka seekord saali kogunenud üle viiekümne pidulise. Ka seekord oli jõuluvana kingikott suur ja kirev, isegi nii suur, et kingikott nende mahutamiseks lootusetult väikeseks

juurde.

Pärnus on vanemaealisi vabatahtlikena kaasavaid organisatsioone päris mitmeid. Nii võib minna appi Toidupangale, koguma vähekindustatud perekondadele toidukraami. Shalomi Abikeskuses on vabatahtlikud alati oodatud ning tegevust jätkub kõikidele soovijatele. Kodutute loomade varjupaigas leiab tegevust loomi armastav vanemaealine ning teistele inimestele seltsi pakkuda saab Hoolekoda Fööniks hooldekodus. Kui aga soovitakse osa saada tõelise suursündmuse korraldamisest, siis Pärnu Kahe Silla Klubi on see organisatsioon, mis kaasab igas eas vabatahtlikke oma spordisündmuste korraldusse.

Seega, armsad vanemaealised, olgem aktiivsed! Tegutsemine vabatahtlikuna ei võta meilt midagi ära, kuid samas võib pakkuda nii palju! Saame toredaid kultuurielamusi tegutsedes mõnel kultuurisündmusel ja kaasaelamisrõõmu sportlastele spordisündmuse korraldamisel. Tunneme siirast tänu vanememle või –taadi öeldud „aitäh“ sõnast, et oleme tema üksindust leevendanud ja tema mured ära kuulunud. Piire ei ole, vaja on vaid leida just see tegevus, mis on jõukohane ning milleks on piisavalt aega, ja lihtsalt alustada. Muud polegi!

Jõudu teile!

Heli KALLASMAA, vabatahtlik 50+ Pärnust

keegi teine kirjanikest ja luges ette lõike kirjanike loomingust. Meie raamatukogu on koht, kus saavad kokku erinevad oskused. Sellest soovime lähtuda ka edaspidi.

Hiiu Valla Raamatukogu tegemistega saab jooksvalt kursis olla facebooki ja kodulehe raamatukogu.hiuvall.ee kaudu.

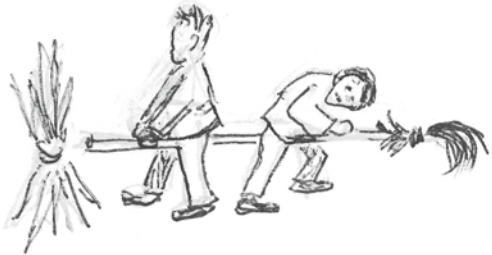
Annely VEEVO, Hiiu Valla Raamatukogu direktor

MÄLESTUSTENURK

Jõulud – aasta suurim püha

Lapsepõlveaegsetele pühadele mõeldes tulevad esmajärjekorras meelde muidugi jõulud, aasta kõige mitmekesisemad ja pikemad pühad. Jõululaupäev tõi pere kokku, istuti pidulauas, söödi traditsioonilisi jõulutoite ja lauldi kitarril saatel ilusaid jõululaule. Ümberringi küünalde sära ja kuuseokste eriline lõhn. Lapsepõlveaegne jõulumiljö on igaveseks minu mälu pildis elamas. Kuidas toimiti aga enne nn pühalikku söömaaega, mõni päev enne jõululaupäeva? Püüdsin olla kõõgis emale suureks abiliseks, aitasin südliliha hakkida, vorstidele tikke panna või jämeda niidiga kinni siduda. Kõige põnevam oli aga muidugi piparkookide tegemine. Jõululaupäeva traditsioonide hulka kuulus ühe põneva tegevusena kuuse ehtimine. Isa pani esmalt kuusele valged küünlad, seejärel säädisime kohale ehted. Enne jõululauda istumist tegime isaga koos väljas väikese jalutuskäigu. Emal jäi koju – tal olevat veel tegemist. Küllap askeldas päkapikkudega.

Mõnel aastal leidis meie kodu üles jõuluvana, teinekord aga olid askeldamas päkapikud. Päkapikud olid toredad sellid, nad panid kingipakid kuuse alla ja siis lippasid ise minema. Kinkidele tõmbasid peale tumeda riide, nii et ei saanud arugi, et seal midagi all peidus oleks. Kui jõulusõök söödud, ütles isa: „Kuulge, keegi nagu krõbistas kuuse alla! Minge, lapsed, vaadake, kes seal on.“ Vennake hõikas: „Äkki on päkapikud!“ Ja oh seda rõõmu ja põnevust! Iga kingisaaja ütles salmi või laulis. Ja nüüd algas põhiline lauluaeg, kui kingipakid avatud, läks laulmine edasi. Ikka need ilusad jõululaulud, mida laulsime vaid üks kord aastas, jõulupühade aegu. Kingituseks olid ikka vaid vajalikud esemed, mida ju niikuinii oleks tarvis olnud lastele muretseda. Lisaks muidugi õunad ja apelsinid.

Kui jõuluõhtu veedeti kodus oma pere seltsis, siis järgmistel päevadel võeti külalisi vastu või käidi ise külas. Või sõideti maale vanavanematele külla. See oli muidugi omaette elamus. Tavaliselt jõudis rong kohale õhtul pimedas, vanaisa oli tulnud saaniga meie vastu ja ootas jaamas. Pugesime lambanahksetesse kasukatesse (kraadiklaas näitas tihti 10 – 20 miinuskraadi, vahel rohkemgi) ja uhke sõit aisakellade helina saatel läks lahti. Teed valgustas kuu, taevast särasid tähed ja käre külm puhul praksusid talusid ümbritsevad aiataiad. Tänapäeval on vähe lapsi, kellele oleks oma mälus kogu eluks kaasa võtta selline hingemattav jõulusõit!

Kodus ootasid vanaema, onu ja tädid oma peredega. Toad olid mõnusalt soojad, vanaisa oli tuppä toonud õled. Siin siis istuti ja lauldi. Kavas olid ka traditsioonilised jõulumängud. Üks selleaegseid kombeid oli jõuluorika tegemine. Ohvriks valisime onu, kellel oli seljas kootud vest, mis oli sel puhul väga vajalik. Püüdsime onu kinni, seda oli õnneks lihtne teha, sest ta istus parasjagu õlgedel. Seejärel toppisime mitmekesi ruttu-ruttu ta vestialuse õlgi täis. Nii saigi temast paks ja ümmargune jõuluorikas. Nalja ja naeru kui palju!

Teisel mängul oli väga kole nimi – Kingsepal silm peast välja! Ent nalja sai seda mängides palju! Sai võetud tuust õlgi ja need keskelt pikemate õlgedega kinni seotud. Nüüd aeti üks ots harali ja pandi tuust püsti. Seejärel võeti luud ja kaks mängijat panid luua jalgevahelt läbi nii, et tuustipoolne oli näoga ja teine tema selja taga seljaga tuusti poole. Nüüd pidi tagumine mängija luuda nii tõukama, et tuusti pikali saaks. Kui õlgedes möllamine juurde lisada, siis pakkus jõulupüha maal palju lõbu ja nalja nii lastele kui ka täiskasvanutele. Tagantjärele mõtlen, et vaesed tänased linnalapsed, millest te küll olete pidanud ilma jääma. Kurb, kui vanavanemaid enam maal ei ela!

Pühad said mööda, aga kuuske ei raatsitud kuidagi kodunt välja viia. Laste palvel seisis see veel paar nädalat toanurgas. Ent kõige põnevam oli veel ees. Kui ehted said ära võetud, raputas isa kuuselt viimased okkad maha, seejärel saagis oksad ära nii, et jäid alles umbes kümnesentimeetrised oksatüükad. Siis ütles isa emale: „Anna tüdrukule midagi vana selga, meil läheb ronimiseks.“ Isa hoidis kuusetüvest kinni ja ütles: „Roni nüüd latva!“ Oli põnev, aga terav. Isa õpetas, kuidas kätele ei ole terav: „Pane käsi õrnalt vastu tüve, siis

libista tasakesi ülespoole ja vajuta peopesa kõvasti vastu tüve.“ Oli hoopis parem ja ronimine läks lahti. Okaste hunnik seisis veel paar päeva toanurgas. Seal oli tore mängida. Tegime mäed ja orud, mööda teid sõitsid autod ja marssisid tinasõduritest orkestrid...

Sellest kõigest on möödunud tugevalt üle 80 aasta, ent kõik on veel elavalt mees. Ei mingeid kalleid poemänguasju, mängurõõmu jagus küllaga ja fantaasia löi elama. Ei tundnud me ka mingit kunstkuuske - kõik oli naturaalne, sõbralik ja soe.

Erna KASK

KALLE MUULI
SELLEL ÖÖL

Hing soe ja valus – aasta hääbub,
ei tule enam sellist teist.
Ta päevadesse helendama jäänud
on osakene kõigist meist.
Nii korduv kõik. Ja siiski kordumatu
on iga möödalinud päev.
Sel ööl, sel nähtamatul lävepakul
neid hoopis uues seoses näen.
Sel ööl, head sõbrad,
vaiksel soovin:
„Teil olgu uue aasta algus
niisama pidulik ja kaunis
kui kuusel kumav küünlavalgus.“

Õnnelikku uut aastat!

Liivi Muuseumi kirev tegevuskava

Stseen Juhan ja Jakob Liivi lapsepõlve teemalisest lavastusest.

Meie armastatud kirjandusklassikule Juhan Liivile pühendatud muuseum tegutseb Juhan Liivi kodukohas Alatskivi vallas. Liivide pere kolis Rupsi külla Oja tallu, kui Juhan oli 2-aastane. Siin kasvas ta koos nelja vanema vennaga üles ja sai naaberkülas Naelaveres külakoolihariduse. Kõik peale vanima venna Joosepi õppisid ka Kodavere kihelkonnakoolis. Juhan Liiv töötas nooruspõlves teatavasti mõnda aega ajakirjanikuna, peale skisofreeniasse haigestumist tuli ta aga Ojale tagasi ning elas vend Joosepi pere juures peaaegu oma surmani. Nii võib öelda, et kogu tänase muuseumi ümbrus on täis tema jalajälgi, ta kodumaja akendest paistavad üsna samasugused vaated kui Liivi eluajalgi, rääkimata sellest, et suur osa ta loomingust ongi sündinud siin. Talukohast voolab läbi oja, suure õunaia viljapuud on aga istutatud sadakond aastat hiljem Mikk Mikiveri annetuse eest.

Muuseum püüab võimalikult mitmekülgset tutvustada Juhan Liivi vaimset pärandit nii näitusemajas asuva püsinäituse „Oleksin ma luuletaja“ kui ka autentselt säilinud kodumaja ning väliekspositsiooni kaudu. Alatasa toimub siin erinevaid sündmusi ja ettevõtmisi, samuti teeme uurimistööd. Muuseum suhtub tänase kirjanduseluga, andes välja Liivi luulepreemiat ning aasta kirjaniku tiitlit, korraldades suvist kirjandusfestivali ja erinevaid seminare.

Juhan Liivi 150. sünniaastapäevaks tööme suvel 2014 välja Urmas Vadi autorilavastuse „Kus sa oled, Juhan Liiv?“, mida mängiti luuletaja kodumaja rehe all. Vadi käsitluses avanes Juhan Liivi inimlik ja loojapale, vastuolud oma aja ja inimestega. Teatritükk osutus niivõrd menukaks, et ka järgneval kahel suvel on saalid puupüsti täis olnud. Praegusel hetkel ei ole veel päris selge, kas samad etendused jätkuvad ka tuleval aastal, küll aga võib loota, et teatritegemisi tuleb siin edaspidigi.

Oluliseks tegevussuunaks on meile ka Kodavere murraku ja piirkonna kultuuripärandi vahendamine. Näitus „Kodavere – hää mürakas kihelkonda“ annab ülevaate nii erinevatest kultuuridest, mis siinsesse piirkonda oma jälgi on jätanud (vadjalased, vanausulised, baltisakslased, Kodavere murraku kõnelejad) kui ka ajaloolisest arengust rauaajast tänapäevani. Mõned aastad tagasi andsime välja vanade fotode albumi „Kodavere kolm kultuuri“, mullu aga kogu perele mõeldud „Kodavere uavitsa“. Peipsi ääres kõneldavast Kodavere murrakust ei teata Eestis palju, seega on aabits heaks võimaluseks seda laste kõrval ka täiskasvanutele tutvustada. Samuti ärgitame inimesi vanu esemeid au sees hoidma, tutvustame vanu kombeid ja korraldame õpitubasid.

Tänavu suvel andis muuseum välja Juhan Liivi valikkogu „Kust jalgtsee kõrvale käänab“, mis on kujundatud fotodega Oja talu ümbrusest. Et maastik ei ole sadakonna aasta jooksul kardinaalselt muutunud, paljud põlispuudki on veel Juhani-aegsed, oligi taotluseks vahendada piltide kaudu seda, mida luuletaja võis kodukohas ringi jalutades silmata ja millest inspiratsiooni saada.

Märkimisväärse osa muuseumi külastajatest moodustavad õpilasgrupid. Haridusprogrammidest kõige menukam on teiste piirkonna huviväärsustega

koostöös läbi viidav „Põnev koolipäev Alatskivil“. Kirjandustund toimub Liivi Muuseumis, ajalootund Alatskivi lossis, muusikatund lossis asuvas Eduard Tubina Muuseumis ning loodusõpetus Alatskivi Looduskeskuses. Mitmekülgne programm sobib igas vanuses koolilastele.

Igal kevadel kogunevad koolinoored meie juurde Juhan ja Jakob Liivi ning Liivi luuleauhinna laureaatide loomingut esitama. Tegemist on parimate noorte luulelugejatega üle Eesti. On muljetavaldav, kuidas lapsed ja noored luulet läbi tunnetada suudavad. Väga sügavalt on kuulajaid puudutanud vene rahvusest laste Liivi-lugemise viis – harjumuspärasest erinev, ehe ja siiras. Etlusvõistlust jäädvustab muuseum ka videosalvestustena, millega saab püsinäitusel tutvuda. Samuti annab näitus üpris põhjaliku ülevaate luuleauhinna laureaatidest.

Veel tänavu detsembris avame väikese näituse koolielust 19. sajandi lõpupoole Juhan Liivi ja Anna Haava näitel. Mõlemad luuletajad on sündinud aastal 1864 Kodavere kihelkonnas, see annab hea võimaluse kahe tgasihoidlikest oludest võrsunud looja kaudu toonaseid haridusvõimalusi tutvustada. Muuhulgas saab näha Juhan Liivi hindeid Naelavere külakooli päevikus ning proovida krihvliga kiltkivitahvlile kirjutada. Näitus on täienduseks muuseumi püsinäitusele.

Liivi Muuseumi tasub tulla igal aastajal, samuti tasub ikka ja jälle uuesti tulla, sest mõni väiksem või suurem uuendus on meil ikka varuks.

Mari NIITRA,
Liivi Muuseumi juhataja

VANEMAEALISTE POLIITIKA KOMISJON

LIIKMESORGANISATSIOONID:
RIIGIKOGU SOTSIAALKOMISJON
SOTSIAALMINISTEERIUM
EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
TALLINNA ÜLIKOOL (ÜTI)
TARTU ÜLIKOOL (ÜTI)
MTÜ 65B
EESTI GERONTOLOOGIA JA GERIAATRIA AS-
SOTSIAATSIKON / TÕ KLINIKUM
EESTI SOTSIAALTÖÖ ASSOTSIAATSIKON
EESTI PENSIONÄRIDE ÜHENDUSTE LIIT
MTÜ EESTI SOTSIAALASUTUSTE JUHTIDE
NÕUKODA
EESTI PEREÄRSTIDE LIIT
MTÜ EESTI OMASTEHOOLDUS
VANURITE ENESEABI- JA NÕUSTAMISÜHING
MTÜ SEENIOR
TARTU SEENIORMEESTE KLUBI
MTÜ PURUVANAKESD
AJALEHT ELUKAAR

Toimetaja ENE VEIPER
Sotsiaalministeeriumi Vaneamealiste poliitika
komisjoni väljaanne
Tallinn 15027, Gonsiori 29, tel. 5649 0494
e.veiper2@gmail.com
Trükitud trükikojas SPIN PRESS
Regati pst. 1, 11911 Tallinn
Tell.nr. 13753, 2000 eks.
Elukaare väljaandmist rahastab
Hasartmängumaksu Nõukogu